

NHỮNG DÒNG CÁT THỜI GIAN

Nguyễn Phương Trần Văn Khởi

Có lẽ con người đã tiến hoá từ biển lên để rồi cuối cùng lại trở về biển. Chắc vì vậy mà cũng như nhiều người, tôi rất thích biển; tôi luôn luôn thấy mình như gắn bó với biển, như có một tình tự với biển từ muôn ngàn năm trước, tới muôn ngàn năm sau.

Dòng cát đầu tiên

Mặc dù Huế chỉ cách biển có hơn chục cây số, và tuy gia đình đã hồi cư về lại Huế từ 1949, phải chờ tới sau hiệp định Genève, khi đi lại bình yên hơn, tôi mới được đi bãi biển Thuận An lần đầu tiên khi 12 tuổi; đi bằng tàu máy, xuôi dòng sông Hương. Ấn tượng còn mãi trong tôi, sau khi đi bộ qua một đồi cát đầy những hàng thủy dương, trước mắt là một vùng trời biển xanh ngắt, bát ngát; bước lại gần thì những lớp sóng nhấp nhô mỗi lúc một lên cao, bạc đầu, đập mạnh vào bãi biển cát trắng mịn, chan hoà trên cát rồi tan rút ra biển.

Bãi biển vắng, không hàng quán, không nhà cửa; có vài người đánh cá cầm lưới đi về mấy ghe thuyền. Du khách chỉ là mấy chục người đi trong cùng chuyến tàu. Tôi cùng mấy anh em ngụp lặn trong nước mát, nhảy lên khi sóng tới, dạn nhau cẩn thận đừng ra xa, rồi cùng đi kiếm đá sỏi sò ốc mang về.

Tôi bốc một nắm cát, thả ra, nhìn cát chảy, thấy hay hay, rồi nằm dài trên bãi biển, chờ sóng biển tràn vào, bốc một nắm cát đầy nước, thả ra nhìn dòng cát chảy. Tôi say mê với trò chơi mới khám phá, nhìn những dòng cát chảy, không dòng nào giống dòng nào, mà không hề chán. Từ những dòng cát, tôi xây những núi đồi, lâu đài, nhà cửa, người ngợm, không màng sóng biển tràn vào làm tan rã, cuốn trôi đi. Rồi lại làm lại.

Sau lần đầu năm đó, tôi còn đi Thuận An vài lần nữa, say mê thích thú với biển, lần nào cũng dành nhiều thì giờ chơi với những dòng cát.

Dòng cát trong đề thi THPTNC 1957

Cùng với nhiều bạn bè đồng lứa, tôi thi Trung Học Đệ Nhất Cấp (cuối lớp 9) trong kỳ hè 1957. Kỳ đó có một bài dịch từ Pháp văn ra Việt văn. Mấy năm sau, tình cờ đọc cuốn *Bonjour Tristesse*, tôi chợt nhận ra có một đoạn ngắn như giống giống đề thi đó, chắc là có một giáo sư đã mô phỏng theo hay lấy trích ra. Mới đây, tìm lại cuốn truyện thì thấy toàn đoạn văn trong *Bonjour Tristesse* là như thế này:

“ Dès l’aube, j’étais dans l’eau, une eau fraîche et transparente où je m’enfouissais, où je m’épuisais en des mouvements désordonnés pour me laver de toutes les ombres, de toutes les poussières de Paris. Je m’allongeais dans le sable, en prenais une poignée

dans ma main, le laissais s'enfuir de mes doigts en un jet jaunatre et doux, je me disais qu'il s'enfuyait comme le temps... (que c'était une idée facile, et qu'il était agréable d'avoir des idées faciles. C'était l'été.)”

Bài thi có vài động từ khó nhưng cũng may có gặp trước rồi, tôi đã từ từ làm bài không mấy khó khăn. Đến gần cuối bài thì bỗng nhiên khựng lại khi tôi không biết dịch chữ *jet* tiếng Việt nghĩa là gì, chưa gặp bao giờ. Tôi suy nghĩ, lần mò đoán *jet* chắc là có dính tới *jeter*, ném đi, nhưng ráp vào bài dịch thì thấy không ổn. Tôi đọc đi đọc lại phần Pháp văn rồi phần Việt văn, rồi hình ảnh những dòng cát mềm mại ở bãi biển Thuận An hiện ra trước mắt tôi. Tôi làm xong, nộp bài, ra về, nghĩ mãi tới những dòng cát ở biển, trong lòng hân hoan một niềm thú vị không bao giờ quên,

Kỳ thi đó tôi làm bài được, và nhờ đó sau khi gia đình dọn vào Saigon, tôi được nhận khỏi thi vào lớp đệ tam (lớp 10) ở trường Chu Văn An, xếp cùng lớp 3B1 với nhiều học sinh có hạng từ nhiều trường khác, cùng học với nhau 3 năm ba lớp mà lại trong cùng 1 phòng.

Sau khi đọc cuốn sách, tôi mới biết đoạn văn đó là phần chuyện của cô Cécile, 17 tuổi, đang nghỉ hè ở bờ biển miền nam nước Pháp.

Dòng cát bên nhà

Việt Nam có bờ biển dài với nhiều hải đảo, vậy mà hồi còn học trung học, tôi chỉ có dịp đi thăm ba bãi biển:

* Vũng Tàu, bãi Trước bãi Sau, sóng không lớn, cát không trắng, như có pha lẫn phù sa Cửu Long;

* Nha Trang bãi biển dài, rộng, đúng là miền quê hương cát trắng;

* Cả hai nơi không bằng Đại Lãnh, nơi tôi đi thì bãi biển hẹp nhưng nước thì trong vắt và cát trắng mịn, chảy thành dòng dài nhỏ không đứt đoạn. Đặc biệt ở đó có một dòng suối chảy thẳng ra biển rất ngoạn mục, vui đùa ngụp lặn không hề chán.

Sau này, khi các công ty dầu chuẩn bị đi khoan dầu hồi 1973, cần đặt các cơ sở truyền tin SHORAN và LORAN ở biển (hồi đó GPS chưa thông dụng), tôi có dịp cùng đi tàu Hải Quân trong bảy ngày quan sát và tham khảo ở nhiều đảo, nhưng không dừng chân ở bãi biển nào. Đó cũng là lần đầu tiên tôi cảm kích nhìn thấy tận mắt bề dài bờ biển và bề rộng thềm lục địa của miền nam Việt Nam.

Dòng cát ngoại quốc

Dòng cát ngoại quốc đầu tiên của tôi không phải là ở Mỹ, cũng không phải ở các quốc gia Á châu nhiều lần đi công tác, mà là ở Catia La Mar, gần thủ đô Caracas, Venezuela, giữa năm 1974, ở khoá khai mạc Hội Nghị Luật Biển. Lần đó, tôi cùng vài đồng nghiệp Á châu cuối tuần đi biển, làm quen, và nói chuyện làm sao đổi tên South China Sea thành biển Đông Nam Á (South East Asian Sea). Lần đó tôi đã xắn quần bốc một nhúm nước với cát mịn màu tro, để chảy thành dòng trước sự ngạc nhiên thích thú của đồng nghiệp.

Sau khi định cư ở Mỹ và làm việc trong ngành dầu khí, tôi lại có dịp ngưỡng mộ thêm nhiều dòng cát ở nhiều nơi:

* Dòng cát đầu tiên ở Mỹ là ở La Jolla hè 1975: Ra khỏi trại tị nạn, về tạm trú với người anh ở San Diego, gia đình tôi được đi picnic đầu tiên ở bãi biển La Jolla. Mặc dù giữa hè nhưng nước rất lạnh, các cháu nhỏ vẫn vui đùa thích thú, và tôi cũng không quên xuống nước, bốc một nắm cát vàng, để chảy thành dòng, bắt đầu một cuộc sống mới ở Hoa Kỳ.

* Trong thời gian đi khoan giếng dầu và trông coi sản xuất dầu khí ở trên bờ và ngoài khơi Louisiana, tôi có dịp đi nhiều bãi biển ở đây, tất cả như đều phủ đầy phù sa sông Mississippi. Một lần, khi cùng gia đình đi một bãi biển gần nhà ở Lafayette, tôi đã không quên bốc một nắm cát bùn, vàng ít đen nhiều, nhưng chưa kịp nhả ra cho chảy thành dòng thì đã phải bỏ chạy tránh muỗi đuổi đốt giữa ban ngày!

* Qua ở Houston, các bãi biển Texas cũng không khá hơn bao nhiêu, vẫn còn nhiều phù sa sông Mississippi do dòng Gulf Stream cuốn theo về phía tây. Mùa hè khi các cháu còn nhỏ gia đình không đi đâu xa, thường hay đi biển ở Galveston, nước đục, cát sậm màu. Khi xe gần đến bãi, qua một dốc cao vừa nhìn thấy biển, cả nhà thường cùng la lên “chocolate” – là màu nước biển hôm đó. Lâu lâu biển cũng có trong hơn, khi nào có đợt gió bắc trái mùa. Những dòng cát ở đây thì thường đóng cục rời rạc, không ra dòng. Phải đi xa về phía tây nam, qua Corpus Christi, tới vùng Padre Island thì các bãi biển Texas mới bắt đầu trong xanh hơn, những dòng cát coi được hơn.

* Trái lại, ở phía đông sông Mississippi, đặc biệt ở Florida, là một chuỗi những bãi biển dài, rộng, cát trắng tinh, nước nơi xanh thẳm nơi ngọc bích, mà gia đình tôi nhiều lần thích thú đi hè. Tôi đã không quên để lại dấu ấn những dòng cát ở Pensacola, Fort Walton Beach, Destin, và Panama City Beach... nhiều lần nằm bốc cát để chảy thành dòng mà nghĩ tới bài thi Pháp văn năm nào. Rồi xa nữa về phía Đông, Miami và Key West, cát như đục màu hơn và cũng không mịn bằng.

* Hễ có dịp đi chơi xa hơn thì tôi cũng thường chọn đi biển: Oahu cát vàng, Maui cát trắng, Hawai cát đen to hạt không chảy thành dòng... rồi các đảo mang nhiều quốc tịch khác nhau ở vùng Carribean, bãi biển không rộng nhưng không gợn một tí phù sa, ở đâu cát cũng trắng mịn, nước trong xanh những màu xanh tươi mát của quang phổ du lịch... từ Bahamas qua Cayman ra tới nhiều đảo nhỏ còn mang nhiều cờ mẫu quốc. Đặc biệt một lần ghé Jamaica, hai vợ chồng tôi dù đã quá 70 mà cũng cùng du khách nắm tay nhau lội ngược dòng thác sông Dunn đang chảy mạnh, cùng leo dốc từ biển đi lên. Cát ở đó rất mịn, như hoà tan trong nước, chảy thành dòng thật nhỏ.

* Khi đi công tác tôi cũng ráng ghé lại các bãi biển. Một lần, tôi đi trên bờ biển Caspian, gần Baku ở Azerbaijan, với vài viên chức mới quen. Bãi biển cạn, đầy sỏi và cát lớn hạt. Tôi xắn quần đi xa hơn, kiếm một nơi cát mịn, bốc một nắm để chảy thành dòng. Bà thông ngôn lên tiếng: “Sergei nói ông Khoi đang tìm lại trò vui của quá khứ”. Tôi vẫy tay, nhờ thông dịch lại: “đúng vậy Sergei, mà đồng thời cũng đang muốn để lại dấu ấn cho tương lai”.

* Trong một chuyến đi quan sát tìm đường đặt ống dẫn dầu từ Baku ra Địa Trung Hải, tôi có dịp tới Ceyhan, phía nam Turkey trên bờ Địa Trung Hải. Phong cảnh ở đây tuyệt đẹp: cát trắng tinh, biển màu lam ngọc (chữ *turquoise* chắc là bắt nguồn ở đây), xa xa trên bờ là từng hàng cam quýt thẳng tắp, lấp lánh lá xanh trái vàng chói lọi. Tôi lại lần mò tìm xuống bãi, một lần nữa vui nhìn dòng cát mềm mại.

* Một lần khác, tản bộ một mình đằng sau khách sạn Sheraton ở Doha, Qatar, tôi chợt nhớ là mình đang ở trên bờ vịnh Ba Tư. Cát ở đây vàng sậm, cũng không mịn. Tôi bốc một nắm, nhìn dòng cát chảy, tự nhủ mình không thể ngờ có ngày mình đứng trên bờ vịnh Ba Tư, nhìn ra eo biển Hormuz ngày đêm tấp nập tàu dầu. Trên đường về ghé Dubai, hộp xong tiếc chưa kịp đi thăm được bãi biển thì lại phải đi thẳng lên phi trường cho kịp chuyến về.

Trở về biển

Rút cục lại thì ai cũng đi ra biển. Nằm xuống rồi thì trước hay sau, mau hay chậm, cách này hay cách khác, ai rồi cũng trở về lại biển.

Một số người có thể sẽ ra biển ngay. Nhiều người phải qua bao mưa nắng, hàng chục hàng trăm năm, rồi phải lần qua bao suối lạch sông ngòi mới ra đến biển. Mà cũng có người phải chờ lâu cả hàng ngàn hàng triệu năm, qua bao thời kỳ địa chất, mới có dịp trở về lại biển.

Riêng tôi thì mong khi tới lượt mình thì sẽ được ra biển ngay, và tôi đã dự tính sẵn cho mình nhiều chuyến đi, nhiều lộ trình.

* Trước tiên thì tôi sẽ lần mò về thăm lại bãi biển Thuận An gần Huế, nơi lần đầu tiên tôi thấy biển. Đường về chắc sẽ phức tạp hơn, nước biển đã dâng lên cao, lục địa có thể di chuyển, làm thay đổi hình dáng bờ biển. Tôi không biết phải mất bao lâu, năm tháng hay thập kỷ hay thế kỷ tôi mới được hoà cùng với biển để bắt đầu theo các dòng luân lưu đi nơi này nơi đó. Thành thử cũng không chắc Thuận An có còn ở chỗ cũ hay không, hay đã di chuyển xa vào đất liền, biết đâu đã lên tới Bãi Dâu hay Vĩ Dạ. Đời sống ở trên bờ chắc cũng đã có nhiều thay đổi.

* Tôi sẽ vui với Thuận An, rồi nằm chờ... chờ đến khi có lụt biển thì sẽ trôi theo lụt, chảy ngược dòng sông Hương, theo nước mặn về đến cầu Trường Tiền, qua Thương Bạc trước trường tiểu học Thượng Tứ, qua Phú Văn Lâu nơi tôi tập bơi hồi nhỏ, rồi đi xa hơn tí nữa tới trước trường Quốc Học, ráng đi tới dưới cầu Bạch Hổ trước khi theo dòng nước mặn rút về Thuận An, ra lại biển.

* Tôi sẽ xuôi về thềm lục địa miền nam Việt Nam, nơi có những giếng dầu đầu tiên mà tôi đã có lần dồn hết tâm tình tìm đặt những tên quen thuộc với quê cha đất mẹ - Hoa Hồng, Dừa, Mía, Đại Hùng, Thanh Long, Bạch Hổ. Các mỏ dầu chắc đã khô cạn từ lâu, giàn sản xuất đã được cất dỡ thả xuống biển sâu làm nơi trú ngụ cho tôm cá và san hô. Tôi sẽ ghé thăm bãi biển ở các đảo nhỏ gần bờ miền nam mà trước đây tôi đã không có giờ ghé thăm. Tôi sẽ tạt qua quần đảo Hoàng Sa Trường Sa rồi đi ngay, không muốn ở lâu nơi mà trên bờ dưới biển vẫn còn vương vãi dấu vết chiến trận.

* Tôi sẽ khó lòng tìm lại bãi biển Vũng Tàu xưa cũ, giờ đây chắc cũng như một phần ven biển miền nam đã ngập chìm dưới nước; Nha Trang chắc cũng đã thay đổi nhiều, bãi biển dồn sâu trong đất liền, và Đại Lãnh khó lòng còn gì hơn là những mỏm đá cao vươn ra biển.

* Tôi sẽ tìm thăm những vùng biển Việt Nam mà trước đây tôi chưa hề có dịp biết tới: Phú Quốc, Sơn Trà, Lăng Cô, Sầm Sơn, Đồ Sơn... Rồi tôi sẽ đi khắp các bờ biển Á Châu từ bắc xuống nam, qua Nhật, Đài Loan, Phi, xuống các bờ biển ở Ấn Độ Dương, qua Trung Đông, tìm lại một góc vịnh Ba Tư trên bờ Doha năm nào, ghé Dubai, rồi đi đông Phi, nam Phi, tây Phi, bắc Phi, những vùng biển với tôi vẫn còn xa lạ. Tôi sẽ dành

thì giờ ghé lại những hải đảo hữu tình đầy biển xanh cát trắng ở Ấn Độ Dương, và những bờ biển tươi mát quanh Địa Trung Hải.

* Tôi sẽ không tìm đường về thăm dấu ấn ngày nào ở Baku trên bờ Caspian, sợ sẽ bị kẹt muôn đời trong vùng biển kín. Còn nhớ lại, sau khi Liên Bang Xô Viết sụp đổ hồi 1990, công ty muốn đưa máy móc dầu khí vào Baku bằng đường biển, tôi hàng ngày theo dõi lộ trình chuyến tàu đi qua Địa Trung Hải, vào Hắc Hải, tới biển Azov, ngược dòng sông Don, qua kênh đào Don-Volga để tới sông Volga rồi đi vào biển kín Caspian. Ở đây mạch biển ngưng đọng, không thể nào di động quay về lại Địa Trung Hải. Mà nếu cứ ráng đi trở lại thì biết đâu sẽ bị kẹt nửa chừng, cứ lơ lửng lui tới trên sông Volga, muôn đời vắng vắng tiếng “dô ta dô... ta” của người kéo gổ năm xưa.

* Tôi cũng không dám mạo hiểm đi về Bắc Cực hay Nam Cực, nhờ khí hậu vận hành theo chu kỳ thay đổi, một ngày bỗng đông thành đá, và rồi phải kẹt lại đông cứng hàng triệu triệu năm, phải chờ cho đến một thời kỳ địa cầu hâm nóng nữa... không biết bao giờ.

* Tất nhiên tôi sẽ tìm về thăm lại những bãi biển quen thuộc ở Hoa Kỳ và ở vùng Carribean. La Jolla không biết đã tách rời lục địa Hoa Kỳ chưa, các bãi biển Louisiana thì chắc đã tiến sâu vào bờ tuy vẫn còn phủ đầy phù sa sông Mississippi. Tôi sẽ tìm về chuỗi biển ngọc thạch của Florida, rồi đi thám sát khắp vùng Carribean, tìm xem sau bao nhiêu trận bão lớn bão nhỏ hàng năm, các đảo có thay đổi gì không, bãi biển có thu nhỏ lại, nước có còn xanh, cát có còn mịn không. Tôi sẽ về Nam Mỹ, rồi thông dong qua Thái Bình Dương, ghé thăm Hạ Uy Di và hết thảy các đảo lớn nhỏ rải rác tới Á châu, xuống tận Úc châu.

Dòng cát thời gian

Có một dạo, sau khi được nghe một bài hát hay hay, tôi chợt muốn sau này khi trở về lại biển, sẽ đi tìm rồi nằm quanh quần dọc theo các bãi biển của các tình nhân, ngày ngày ào lên xoá nhoà vết chân của những cặp mà không may phải dang dở, sắp chia lìa, đúng như lời ca ...” *Mais la vie sépare ceux qui s’aiment – Tout doucement, sans faire de bruit... Et la mer efface sur le sable... les pas des amants... désunis.*”

Nhưng rồi tôi thấy không nên làm vậy, sao lại đi xoá nhoà chứng tích của những cuộc tình đẹp muôn thuở đó, tuy đau thương mà đậm đà, tuy ngắn ngủi mà đáng nhớ đó. Làm vậy ngày này qua ngày khác thì chắc là không có gì vui; ai làm thì làm, không có tôi!

Thay vào đó, sau khi đi một vòng thăm lại những vùng trời xưa cũ hay tìm thêm những bãi biển mới, sớm muộn gì tôi cũng sẽ tìm tới bãi biển phía nam nước Pháp, nằm chờ. Rồi một ngày nắng ấm, một bàn tay mềm mại mới lớn, có thể cũng tên là Cécile, sẽ bốc lên trong tay cát mịn nước trong, để từ từ chảy thành dòng, rồi tự nhủ... thời gian trôi đi như vậy đó.

Và rồi năm này qua năm kia, cứ theo vùng nước ấm, mùa hè ở bắc bán cầu, mùa đông ở nam bán cầu, tôi sẽ đi các bãi biển khắp nơi, ở lục địa có ở hải đảo có, lớn có nhỏ có, dân cư đông đúc hay thưa thớt, người thì đủ thứ da màu. Rồi từ những bàn tay trai có gái có, lớn có nhỏ có, già có trẻ có, từ từ chảy những dòng cát mịn nước trong... hân

hoan chiêm ngưỡng và ca ngợi một lần nữa ... rồi một lần nữa...những dòng cát thời gian./

Trần Văn Khởi
Tháng Tám 2017.

Kính mời đọc thêm những bài khác của tác giả tại:
<http://www.vietnamvanhien.org/TranVanKhoi.html>

www.vietnamvanhien.net

The banner has a yellow background. On the left is a circular logo containing a map of Vietnam with the text 'AN TẠC & TỰ CHỦ' below it. In the center, the text 'VIỆT NAM VĂN HIẾN' is written in large, bold, brown letters, with 'www.vietnamvanhien.info' in smaller black letters underneath. On the right is a blue square logo with a white sunburst design. Below the yellow banner is a green bar with the text 'TỦ SÁCH VĂN HIẾN TRÊN MẠNG VỚI HƠN 11700 TÁC PHẨM & TIẾT MỤC' in white capital letters.